

4. Коробейников М. Зарубежная практика кредитования сельского хозяйства и ее позитивное использование в условиях современной России / М. Коробейников // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2001. – № 4. – С. 84-92.
5. Кузьмин И. Финансово-кредитное обеспечение сельского хозяйства в развитых странах / И. Кузьмин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2011. – № 1. – С. 112-121.
6. Скрипник А. Інформаційна складова підвищення ефективності кредитування аграрного сектору / А. Скрипник, О. Ткаченко // Вісник НБУ. – 2011. – № 11. – С. 32-38.
7. Дмитриев И.В. Институциональные и организационные особенности кредитования сельскохозяйственных предприятий в зарубежной практике / И.В. Дмитриев // Банковские услуги. – 2011. – № 1. – С. 29-39.
8. Непочатенко О.О. Кредитне забезпечення поточної діяльності сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 91-97.

References

1. Oliinyk, O. (2011), "Market analysis of credit services", *Ahrobiznes sohodni*, no. 18 (217), pp. 49-55.
2. Official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, available at: <http://minagro.gov.ua>.
3. Kolotukha, S.M., Kovalenko, I.F. and Boreiko, I.P. (2009), "Problems and prospects of bank lending agricultural sector in the region", *Bankivska sprava*, no. 5, pp. 155-165.
4. Korobeynikov, M. (2001), "Foreign practice of lending to agriculture and its positive use in modern Russia", *Mezhdunarodnyy selskokhozyaystvennyy zhurnal*, no. 4, pp. 84-92.
5. Kuzmin, I. (2011), "Financial and credit support for agriculture in developed countries", *Mezhdunarodnyy selskokhozyaystvennyy zhurnal*, no. 1, pp. 112-121.
6. Skrypnyk, A., Tkachenko, O. (2011), "Information component efficiency loans for agricultural sector", *Visnyk NBU*, no. 11, pp. 32-38.
7. Dmitriev, I.V. (2011), "Institutional and organizational features of lending to agricultural enterprises in foreign practice", *Bankovskie uslugi*, no. 1, pp. 29-39.
8. Nepochatenko, O.O. (2011), "Credit support the current of agricultural enterprises activity", *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 91-97.

УДК 005.915 : 336.71

Чмутова І.М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКОМ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕВОЛЮЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Chmutova I.M.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor of banking department
Simon Kuznets Kharkiv National Economic University

TECHNOLOGIZATION OF BANK FINANCIAL MANAGEMENT AS A RESULT OF EVOLUTIONARY PROCESS

Постановка проблеми. Нові виклики в економіці, прискорення та непередбачуваність змін в усіх її сферах, багатовимірність діяльності сучасних організацій вимагають трансформації управління ними за рахунок удосконалення інструментів, методів, технологій. Це повною мірою відноситься й до банків, які є важливою ланкою фінансової системи. Основною передумовою технологізації фінансового управління банками, тобто його поділу на процедури і операції, є зростаючий рівень складності управлінського процесу і складність функціонування самих банків, яка обумовлена широким спектром банківських операцій та послуг, наявністю значної кількості ризиків, дією різноманітних зовнішніх та внутрішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теперішній час наукою отримано значні здобутки у сфері фінансового управління банками, представлені у роботах Г.М. Азаренкової [1], Т.А. Васильєвої [2], О.В. Васюренка [3], С.М. Козьменка [2; 4], Л.В. Кузнецової [5], Б.В. Самородова [6], Л.О. Примостки [7], П. Роуза [8], Дж. Сінкі [9] та інших, які присвячені підходам до управління фінансовими потоками банку [1], банківськими ризиками [2], банківськими ресурсами [3], фінансовим

розвитком банку [6], розробці його стратегії [4], формуванню системи управління фінансами банку [5]. Проте недостатньо розробленою залишається технологічна складова фінансового управління банком, тобто визначення сукупності впорядкованих, скоординованих управлінських процедур, які реалізуються у межах функцій фінансового управління. Також потребують врахування еволюційні зміни як у економіці у цілому, так і у фінансовому менеджменті зокрема, тенденції та риси яких можуть бути використані при формуванні технології фінансового управління банком.

Постановка завдання. Метою статті є визначення еволюційних процесів, під впливом яких формуються умови для технологізації фінансового управління банком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміщення акцентів у структурі сучасної економіки у бік пріоритету наукомістких галузей, розвитку економіки знань, інформаційних систем визначило формування нового постіндустріального суспільства. Специфічними особливостями постіндустріальної економіки є: посилення ролі знань і інформації як визначального фактору результативної діяльності; поширення творчої, інтелектуальної праці; прискорення процесу технологічних трансформацій. Аналіз цивілізаційних змін, проведений у роботі [10], показує, що технологія перетворилася на базову, багатоаспектну складову людської діяльності, стала самостійним ресурсом постіндустріальної економіки, що становить основу економічної системи.

Оскільки переважна частка технологій розвивалася, імітуючи біологічні аналоги природи, для дослідження технологізації можливо використовувати положення еволюційної економіки. Як відзначають Є.В. Попов, Н.В. Хмелькова [11], сьогодні еволюційна теорія претендує на роль теоретичної системи, яка найбільшою мірою відповідає сучасним реаліям мінливого, невизначеного й нелінійного зовнішнього середовища.

Відповідно до еволюційної теорії, будь-яка економічна система може бути представлена як живий організм, що має багатомірну природу, діяльність якого спрямована на виживання. Можливість застосування положень еволюційної економіки до дослідження технологій фінансового управління обумовлена також тим, що елементом наслідування у еволюційній економіці є «рутини», які згідно з концепцією організаційних рутин, розробленою Р. Нельсоном і С. Уінтером [12], представляють собою регулярно повторювані способи ведення діяльності. У ході використання рутин виробляються операційні й динамічні унікальні здатності компанії. Операційні здатності – це алгоритми дій зі здійснення певного виду діяльності. Динамічними називають здатності щодо створення, інтеграції й реконфігурації операційних здатностей. Поняття рутини подібно до поняття «технологія управління», однак остання не зводиться тільки до однозначного алгоритму дій, може мати різний рівень регламентації.

Необхідність впровадження сучасних технологій в усі сфери діяльності суспільства обумовлюється не лише тенденціями постіндустріальної економіки та еволюційним підходом до її розвитку, а й визнається на державному рівні, що знайшло відображення у Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» [13], Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 рр. [14].

Узагальнення думок сучасних учених [15–20] дозволяє констатувати, що технологізація проникає не тільки у економічну систему в цілому, але й у сферу управління на рівні конкретних організацій. Разом з тим, П. Друкер відзначає, що не існує якоїсь однієї технології, яка належала б тільки якійсь одній індустрії, і що, навпаки, усі технології можуть – принаймні теоретично – мати важливе значення для будь-якої індустрії й впливати на будь-яку індустрію [21]. З цього випливає, що правомірно використовувати наукові розробки у галузі технологій у цілому також і у сфері фінансового управління банком за умов їх адаптації до специфіки банківської діяльності.

На сьогоднішній день технології управління вже мають власну еволюцію. Так, спочатку управлінська технологія ототожнювалася з виробничою, що не враховувало особливостей управлінської діяльності. У подальшому було запропоновано схему структуризації управлінських робіт, яка передбачала поділ процесу управління на функції, що склалися з комплексу управлінських процедур; виникли технології цільового та процесорного управління, технології командотворення, залучення працівників до процесу управління. Згодом технологія управління набула характеру рухомої конструкції компонентів, провідним аспектом якої став когнітивний. Сьогодні пріоритети зміщуються у бік власне управлінського аспекту, спрямованого на комплексні (системні) управлінські технології, а також на генерування, самовідтворення нових управлінських технологій [22].

Оскільки у даній статті розглядаються технології фінансового управління банком, доцільно простежити еволюцію фінансового менеджменту для виявлення тенденцій, які є визначальними на теперішньому етапі. Фінансовий менеджмент є наукою про найбільш загальні закони й закономірності, принципи і правила, категорії і терміни ефективного управління відносинами, пов'язаними з формуванням, розподілом, використанням коштів державою, муніципалітетами, підприємствами, організаціями, спрямованого на досягнення поставлених цілей [23, с.64].

Фінансовий менеджмент є відносно молодого економічною наукою. Поняття «фінансовий менеджмент» було введено у науковий обіг Т. Коуплендом і Дж. Уестоном у 1962 р. в процесі дослідження фінансових відносин господарюючих суб'єктів. Деякі автори, у тому числі В.В. Ковальов [24], пропонують розглядати етапи розвитку фінансового менеджменту з моменту становлення фінансової науки. І.О. Бланк

[25] початок його формування як спеціальної науки про управління фінансами фірм, компаній, корпорацій відноситься на кінець XIX – початок XX ст., тобто пов'язує із зародженням загальної теорії менеджменту. З початку й до середини XX в. фінансовий менеджмент розвивався у межах класичної теорії фінансів і менеджменту, не маючи спеціального сучасного найменування.

Морфологічні ознаки даної науки сформувалися, з одного боку, у процесі онтогенезу класичної теорії фінансів, з якої він вийшов, ознаменувавши в середині 60-х рр. XX ст. початок нового неокласичного етапу розвитку фінансів. З іншого боку, він представляє феномен явища на початку XX ст. загальної теорії менеджменту, одночасно з яким він постійно удосконалюється в процесі їх ідейної єдності, безперервного взаємного збагачення. Тому фінансовий менеджмент як неокласична теорія фінансів і складова частина загального менеджменту повинен розглядатися дослідниками в їхньому тісному взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємозумовленості [23, с.64].

Етапи розвитку фінансового менеджменту й основні напрями дослідження цієї науки представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Еволюція фінансового менеджменту

Етап	Основні напрями дослідження	Основні дослідники	Теорії, підходи
1. Нагромадження наукових відомостей про управління фінансами (кінець XIX ст.– 30 рр. XX ст.)	Управління державними й муніципальними фінансами, розробка загальних основ фінансового аналізу, створення інструментів управління дебіторською заборгованістю й запасами, визначення джерел і форм залучення капіталу, оптимізація співвідношення між основним і обіговим капіталом, власними й позиковими коштами. Розвиток школи статистичного фінансового аналізу (1860-1880), школи мультиваріантних аналітиків (1870-1890), концепції взаємозв'язку рівня ризику й прибутковості (1921).	Дж. Уільямс, М. Гордон, Ф. Найт	Класична теорія фінансів, теорія менеджменту
2. Формування основ загальної теорії фінансового менеджменту (30–60 рр. XX ст.)	Розробка методів, критеріїв фінансового аналізу, комплексної оцінки фінансового стану компаній, діагностики банкрутства, методів антикризового управління, відновлення активності суб'єктів фінансових відносин, формування основ дивідендної політики, основних положень портфельної теорії. Розвиток концепції вартості капіталу (1938), концепції вартості грошей у часі (1930), концепції структури капіталу (1958).	Дж. Уільямс, Ф. Модільяні, М. Міллер, І. Фішер, Г. Марковіц, Дж. Літнер	Школа наукового управління, маржиналізм
3. Систематизація й розвиток концептуальних основ фінансового менеджменту (60–90 рр. XX ст.)	Подальше теоретичне обґрунтування головної мети, значення фінансового менеджменту, оцінка умов ефективного формування портфеля фінансових інвестицій, розвиток методів оцінки реальної ринкової вартості різних видів інвестиційних фінансових інструментів, методів оцінки фінансових активів з урахуванням систематичного ризику, формування методологічних основ фінансового планування, бюджетування, визначення можливостей диверсифікації джерел фінансування активів компаній. Формування моделі оцінки опціонів (1973), моделі фінансового забезпечення стійкого зростання підприємства (1988).	Т. Коупленд, Дж. Уенстон, Ф. Блек, М. Шоулз, Р. Мертон, У. Шарп, Дж. Літнер, Дж. Ван Хорн, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Е. Альтман, Р. Хігінс	Неокласична теорія фінансів, функціональний підхід до фінансового управління
4. Удосконалення методології фінансового менеджменту (90 рр. XX ст. по теперішній час)	Узагальнення, інтеграція теоретичних висновків різних наукових шкіл, основних концептуальних підходів до управління фінансами держави, включаючи міжнародні фінанси. Розвиток методів фінансового забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, методів аналізу кон'юнктури фінансового ринку. Удосконалення методів оцінки інвестиційної привабливості активів, похідних цінних паперів. Розробка нових фінансових інструментів, інноваційних технологій у сфері управління фінансами. Формування нових напрямків фінансового менеджменту: інжиніринг, моніторинг, контролінг, реінжиніринг, збалансована система показників. Розвиток стратегічної складової фінансового менеджменту.	Р. Каплан, Д. Нортон, Л. Мейсел, Д. Хан, К. Адамс, П. Робертс.	Системний, процесний, ситуаційний, проектний підходи до фінансового управління

Джерело: складено автором на основі [24–27]

Як видно з таблиці 1, на сучасному етапі відбувається розробка нових інноваційних технологій у сфері управління фінансами. Є.П. Аксьонов, І.В. Роцина підкреслюють, що сьогодні до фінансового управління необхідно ставитися як до інноваційних технологій [23, с.61]. Це може слугувати однією з підстав застосування технологічного підходу до фінансового менеджменту банку.

Забезпечення належного рівня функціонування банківської системи України вимагає від банків уміння швидко реагувати на мінливе зовнішнє середовище і ухвалювати рішення в умовах великої кількості факторів невизначеності. Сьогодні стан банківської системи характеризується значною нестабільністю, зниженням прибутковості та ліквідності. Так, відтік депозитів за вісім місяців 2014 р. склав у іноземній валюті 28,6%, у національній валюті – 9,9%, обсяг коррахунків банків у Національному банку України зменшився на 16,3 %, що негативно вплинуло на ліквідність. Прибуток

банківської системи у 2013 році становив 1,4 млрд. грн, що в 3,5 рази нижче за відповідний показник 2012 року. У 2014 р. продовжуються тенденції зниження прибутковості: на 01.08.2014 р. збиток від діяльності банків склав 2011 млн. грн., а показники рентабельності активів та капіталу мали від'ємні значення – -0,27% та -1,9% відповідно. За місяць ситуація суттєво погіршилася, і на 01.09.2014 р. збиток складав вже 5334 млн. грн. [28].

Поточна ситуація у банківській системі негативно позначилася на рейтингах вітчизняних банків. Так, міжнародне рейтингове агентство «Moody's» знизило кредитні рейтинги Приватбанку, ОТП банку, Укресімбанку, Райффайзен банку Аваль, Дочірнього банку Сбербанку Росії, ПУМБ, банку «Південний», Ощадбанку, банку «Кредит Дніпро», Промінвестбанку, ВіЕйБі Банку, банку «Фінанси і кредит» з позначки Саа2 до Саа3 [29]. До переліку банків, що перебувають у стадії ліквідації, за 2014 р. додалися ПАТ «Комерційний банк «Даніель», ПАТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «Банк Форум», ПАТ «Комерційний банк «Інтербанк», ПАТ «Старокиївський банк», ПАТ «Західкомбанк», ПАТ «Автокразбанк», ПАТ «Комерційний банк «Промекономбанк», ПАТ «Реал банк», ПАТ банк «Меркурій».

За прогнозами Українського кредитно-рейтингового агентства [30], загострення політичної й економічної ситуації змусить банки переглянути стратегії розвитку, банки з іноземним капіталом, імовірно, продовжуватимуть залишати український ринок, основним завданням для банків буде підтримка ліквідності й капіталізації. Очікуване скорочення внутрішнього попиту й структурні дисбаланси в економіці можуть спричинити негативний вплив на платоспроможність реального сектору, що може призвести до зростання обсягу проблемних кредитів у кредитних портфелях на 30-40%. Маючи обмежений запас платоспроможності й капіталу, у випадку різкого погіршення економічних показників банки будуть більш активно застосовувати різні інструменти оптимізації діяльності.

Зазначені тенденції та прогнози свідчать про необхідність підвищення фінансової стійкості, результативності вітчизняних банків, а також здатності їх до адаптації, що вимагає розвитку сучасних технологій фінансового управління.

Узагальнюючи викладене вище, можна представити передумови технологізації фінансового управління банком наступним чином (рис. 1).

Рис.1. Передумови технологізації фінансового управління банком

Джерело: розробка автора

Технологізація фінансового управління банком передбачає поєднання функціонального, процесного, системного, ситуаційного, програмно-цільового, проектного, поведінкового, рефлексивного підходів, які не вступають у протиріччя один з одним, а відображають різні сторони управління. Відповідно до функціонального підходу, технологія управління спрямована на реалізацію функцій планування, організації, мотивації, координації й контролю. Виходячи з того, що складовими технологій управління є операції та процедури, управління на основі технологій є сукупністю дій (процесів), що відповідає процесному підходу. Оскільки банк є сукупністю пов'язаних взаємодіючих підсистем, при формуванні технології фінансового управління доцільним є використання положень системного підходу. Згідно з тим, що в процесі управління слід обирати лише ті процедури, інструменти, методи, які відповідають поточній ситуації, технологію фінансового управління банком можна розглядати з позицій ситуаційного підходу. Технологія фінансового управління банком завжди має цільову спрямованість, крім того, операції, що її складають, підлягають регламентації, що уможливує використання програмно-цільового підходу. З позицій впровадження технологій

фінансового управління у діяльність банку вони є певними проектами, що вимагає вирішення питань фінансового та кадрового забезпечення та передбачає застосування проектного підходу. Оскільки технологія управління не може функціонувати без залучення персоналу, необхідно враховувати його поведінкові особливості, створювати мотиваційну складову, управляти знаннями, що відповідає положенням поведінкового та рефлексивного підходів.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, технологізація фінансового управління банком є результатом еволюційного процесу, який формується під впливом: 1) цивілізаційних змін, у результаті яких технології перетворюються на самостійний ресурс, що складає основу економічної системи; 2) розвитку еволюційної економіки, що сприяло виникненню концепції «організаційних рутин», які за змістом подібні до технологій управління; 3) визнанням технологій провідним фактором економічного зростання на державному рівні; 4) розвитку технологій управління організацією, сучасним етапом якого є зміщення пріоритетів у бік використання комплексних (системних) управлінських технологій та їх генерування; 5) еволюції фінансового менеджменту, який сьогодні спрямований на розробку нових інноваційних технологій у сфері управління фінансами; 6) сучасних тенденцій у банківській системі та зростання динамічності зовнішнього середовища, що створює вимоги підвищення ефективності фінансового управління банками.

При формуванні технологій фінансового управління банком доцільним є поєднання функціонального, процесного, системного, ситуаційного, програмно-цільового, проектного, поведінкового, рефлексивного підходів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку концепції фінансового управління банком на основі технологічного підходу.

Література

1. Азаренкова Г.М. Менеджмент фінансових потоків економічних агентів : монографія / Г.М. Азаренкова. – К. : УБС НБУ, 2009. – 335 с.
2. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.
3. Васюренко О.В. Современные методы управления банковскими ресурсами : монографія / О.В. Васюренко. – Х. : Гриф, 1997. – 391 с.
4. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : «Університетська книга», 2003. – 734 с.
5. Кузнєцова Л. В. Теоретико-методологічні засади фінансової діяльності банку: монографія / Л. В. Кузнєцова. – Одеса : Видавництво «Атлант», 2009. – 324 с.
6. Самородов Б. В. Методологія управління фінансовим розвитком банку : монографія / Б. В. Самородов. – К. : УБС НБУ, 2012. – 307 с.
7. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку / Л. О. Примостка. – 2-ге видання, доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
8. Роуз П.С. Банковский менеджмент: предоставление финансовых услуг / П. С. Роуз ; пер. с англ. ; под общ. рук. М. В. Белова. – Москва : Дело, 1997. – 743 с.
9. Дж. Синки мл. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Синки мл. ; пер. с англ. ; под ред. Р. Я. Левиты, Б. С. Пинскера. – 4-е изд. – М. : Catallaxy, 1994. – 820 с.
10. Иванова Е.В. Технологическая модернизация российской экономики: теоретико-методологические аспекты: монографія. – М.: Изд-во ВЗФЭИ, 2009 – 170 с.
11. Попов Е.В. Эволюционная теория: «рутинный» подход к анализу стабильного и изменчивого в функционировании предприятия / Е.В. Попов, Н.В. Хмелькова // Вестник УГТУ-УПИ. Серия : Экономика и управление. – Екатеринбург : Изд-во Уральского федерального университета им. первого Президента России Б.Н. Ельцина. – 2003. – № 9. – С. 5–12.
12. Нельсон Р.Р., Эволюционная теория экономических изменений [Пер. с англ.] / Р.Р. Нельсон, С. Дж. Уинтер. – М. : Дело, 2002. – 536 с.
13. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2007. – № 12. – Ст. 102.
14. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 № 1153 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-%D0%BF>
15. Гершун А., Горский М. Технологии сбалансированного управления / А. Гершун, М. Горский – М. : ООО «МАГ КОНСАЛТИНГ», 2005. – 416 с.
16. Платов В. Я. Современные управленческие технологии / В. Я. Платов. – М. : Акад. нар. хоз-ва при правительстве РФ, Изд-во «Дело», 2006. – 383 с.
17. Протасов Д.В. Теория и практика применения технологии бенчмаркинга для улучшения качества деятельности организации : монографія / Д.В. Протасов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 80 с.
18. Современные технологии управления промышленным предприятием. Монографія / А. Э. Воронкова, А. В. Козаченко, С. К. Рамазанов, Л. Е. Хлапенев. – К. : Либра, 2007. – 256 с.
19. Технології управління сучасним промисловим підприємством : монографія / Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Г.О. Надьон [та ін.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ : «Промдрук», 2013. – 390 с.

20. Харитонов В.А. Технологии современного менеджмента / В.А. Харитонов, А.А. Белых; под науч. ред. В.А. Харитонova. – Пермь : Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2007. – 190 с.
21. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке / П. Друкер. – М. : Вильямс, 2007. – 288 с.
22. Третьякова Е.П. Генезис представлений о сущности технологий управления / Е. П. Третьякова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – № 4 (12) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2012/4/tretyakova.pdf>
23. Аксенов Е.П. Типология финансового менеджмента / Е.П. Аксенов, И.В. Рощина // Вестник Томского государственного университета. Сер. Экономика. – Томск : Изд-во Национального исследовательского Томского государственного университета. – 2010. – № 2. – С.58–68.
24. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика / В.В. Ковалев. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Проспект, 2007. – 1024 с.
25. Бланк И. А. Энциклопедия финансового менеджера : [в 4 т.] / И. А. Бланк. – 2-е изд., стер. – М. : Омега-Л ; Киев : Эльга : Ника-Центр, 2008. – Т. 1: Концептуальные основы финансового менеджмента. – 2008. – 447 с.
26. Аксенов Е.П. Закономерности развития финансового менеджмента // Вестник Томского государственного университета. Сер. Экономика Томск : Изд-во Национального исследовательского Томского государственного университета. – 2010. – № 336. – С.125–131.
27. Лаптев С.В. Закономерности формирования российской модели финансового менеджмента / С.В. Лаптев, Л.В. Шуклов // Управление корпоративными финансами. – 2004. – № 6. – С. 2–8.
28. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
29. Moody's takes rating actions on 12 Ukrainian banks and one leasing company [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.moody.com/research/Moodys-takes-rating-actions-on-12-Ukrainian-banks-and-one-PR_294399?lang=ru&cy=easterneur
30. Банковская система Украины – результаты деятельности в 2013 году [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucra.com.ua/ru/news/bankovskaya-sistema-ukrainiyi-rezultatyi-deyatelnosti-v-2013-godu-373>

References

1. Azarenkova, H.M. (2009), *Menedzhment finansovykh potokiv ekonomichnykh ahentiv* [Management of financial flows of economic agents], UBS NBU, Kyiv, Ukraine, 335 p.
2. Yefifanov, A.O., Vasylieva, T.A., Kozmenko, S.M. (2012), *Upravlinnia ryzykamy bankiv* [Risk management in banks], DVNZ "UABS NBU", Sumy, Ukraine, 283 p.
3. Vasyurenko, O.V. (1997), *Sovremennyye metody upravleniya bankovskimy resursami* [Modern methods of bank resources management], Grif, Kharkiv, Ukraine, 391 p.
4. Kozmenko, S.M. (2003), *Stratehichnyy menedzhment banku* [Strategic management of bank], Universytet'ska knyha, Sumy, Ukraine, 734 p.
5. Kuznyetsova, L.V. (2009), *Teoretyko-metodolohichni zasady finansovoyi diyalnosti banku* [Theoretical and methodological principles of bank financial activity], Atlant, Odesa, Ukraine, 324 p.
6. Samorodov, B.V. (2012), *Metodolohiya upravlinnya finansovym rozvytkom banku* [Methodology of management bank financial development], UBS NBU, Kyiv, Ukraine, 307 p.
7. Prymostka, L.O. (2004), *Finansovyy menedzhment banku* [Financial management of bank], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 468 p.
8. Rose, Piter S. (1997), *Bankovskiy menedzhment: predostavlenie finansovykh uslug* [Bank Management & Financial Services], Translated by M.V. Belov, Delo, Moskva, Russia, 743 p.
9. Sinkey, Joseph F., Jr. (1994), *Upravlenie finansami v kommercheskikh bankah* [Commercial Bank Financial Management], Translated by R. Ya. Levit, B. S. Pinsker, Catallaxy, Moskva, Russia, 820 p.
10. Ivanova, E.V. (2009), *Tekhnologicheskaya modernyzatsiya rossiyskoy ekonomiki: teoretiko-metodolohicheskie aspekty* [Technological modernization of the Russian economy: theoretical and methodological aspects], VZFEY, Moskva, Russia, 170 p.
11. Popov, E.V. (2003), "Evolutionary theory: "routine" approach to the analysis of stable and volatile in the functioning of the enterprise", *Vestnik UHTU-UPY. Seriya : Ekonomika i upravlenie*, no 9, pp. 5–12.
12. Nelson, Richard R., Winter, Sidney G. (2002), *Evolutsionnaya teoriya ekonomicheskikh izmeneniy* [An Evolutionary Theory of Economic Change], Delo, Moskva, Russia, 536 p.
13. Law of Ukraine "The Basic Principles of Information Society in Ukraine in 2007-2015", (2007), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR)*, no 12, St. 102.
14. The Cabinet of Ministry of Ukraine (2005), State Program "Information and communication technologies in education and science" for 2006-2010, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-%D0%BF>
15. Gershun, A., Gorskiy, M. (2005), *Tekhnologii sbalansirovannogo upravleniya* [Technologies of sustainable management], «MAGKONSALTING», Moskva, Russia, 416 p.
16. Platov, V. Ya. (2006), *Sovremennyye upravlencheskie tekhnologii* [Modern managerial technologies], Delo, Moskva, Russia, 383 p.
17. Protasov, D.V. (2009), *Teoriya i praktika primeneniya tekhnologiy benchmarkinga dlya uluchsheniya kachestva deyatelnosti organizatsiy* [Theory and practice of benchmarking technology to improve quality of organization], Izd-vo Tamb. gos. tekhn. un-ta, Tambov, Russia, 80 p.
18. Voronkova, A. E., Kozachenko, A. V., Ramazanov, S. K., Khlapenov, L.E. (2007), *Sovremennyye tekhnologii upravleniya promyshlennym predpriyatiem* [Modern managerial technologies of industrial enterprise], Libra, Kyiv, Ukraine, 256 p.
19. Kozachenko, H.V., Pohorelov, Yu.S., Nadon, H.O. (2013), *Tekhnolohiyi upravlinnya suchasnym promyslovym pidpryyemstvom* [Technologies of management of modern industrial enterprise], Promdruk, Luhansk, Ukraine, 390 p.

20. Kharitonov, V.A., Belykh, A.A. (2007), *Tekhnologii sovremennogo menedzhmenta* [Technologies of modern management], Izd-vo Perm. gos. tekhn. un-ta, Perm, Russia, 190 p.
21. Drucker, Peter (2007), *Zadachi menedzhmenta v XXI veke* [Management Challenges for 21st Century], Translated by N. Makarova, Viliams, Moskva, Russia, 288 p.
22. Tretyakova, E.P. (2012) "The genesis of concepts of the nature of managerial technologies", *Sovremennye issledovaniya sotsialnykh problem (elektronnyy nauchnyy zhurnal)*, no 4 (12), available at: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2012/4/tretyakova.pdf> (access date October 03, 2014).
23. Aksenov, E.P. (2010) "Typology of Financial Management", *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. Ekonomika*, no 2, pp.58–68.
24. Kovalev, V.V. (2007), *Finansovyy menedzhment: teoriya i praktika* [Financial Management: Theory and Practice], TK Velby, Prospekt, Moskva, Russia, 1024 p.
25. Blank, I. A. (2008), *Entsyklopediya finansovogo menedzhera* [Encyclopedia of financial manager], Vol.1: *Kontseptualnye osnovy finansovogo menedzhmenta* [Conceptual bases of Financial Management], Omega-L, Moskva, Russia, Elga : Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine, 447 p.
26. Aksenov, E.P. (2010), "Regularities in the development of financial management", *Vestnik Tomskoho gosudarstvennogo universiteta. Ser. Ekonomika*, Iss. 336, pp.125–131.
27. Laptev, S.V. (2004), "Regularities of formation the Russian model of financial management", *Upravlenie korporativnymi finansami*, no 6, pp.2–8.
28. National bank of Ukraine (2014), Main indicators of banks in Ukraine, available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798 (access date October 03, 2014).
29. Moody's takes rating actions on 12 Ukrainian banks and one leasing company (2014), available at: https://www.moody's.com/research/Moodys-takes-rating-actions-on-12-Ukrainian-banks-and-one-PR_294399?lang=ru&cy=easterneur (access date October 03, 2014).
30. The bank system of Ukraine – Results activities in 2013 (2013), available at: <http://www.ucra.com.ua/ru/news/bankovskaya-sistema-ukrainyi-rezultaty-deyatelnosti-v-2013-godu-373> (access date October 03, 2014).

УДК 336.71

Миськів Г.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва
ПВНЗ «Європейський університет», Львівська філія

ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ БАНКІВ: СУТНІСТЬ, ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ

Myaskiv G.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor
of the department of economics and entrepreneurship
PHEI "European University" Lviv Branch

PROBLEM CREDITS OF BANKS: NATURE, FORMATION FACTORS AND MINIMIZATION METHODS

Постановка проблеми. Комерційні банки у процесі кредитної діяльності постійно наражаються на небезпеку кредитного ризику, генерація якого збільшується у міру підвищення продуктивного використання банківських активів під час здійснення кредитного процесу. Ризики кредитної діяльності призводять до утворення проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля банків та вимагають кваліфікованого управління з метою локалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність проблемних кредитів досліджували у своїх працях провідні вітчизняні та іноземні вчені: С. Кузнецов [8], Т. Мініна [12], Н. Ликова [10], О. Барановський [2], М. Власенко [3], Л. Примостка [15], В. Вовк [7], Р. Коцовська, В. Сирота [18], О. Дзюблюк [5], В. Пірог [14], О. Дробницька тощо. Однак, постійно діючі чинники зовнішнього та внутрішнього економічного середовища призводять до безперервного виникнення нових проблемних кредитів, які потребують подальшого вивчення з метою пошуку шляхів їх мінімізації.

Постановка завдання. Визначити сутність поняття «проблемний кредит», дослідити сукупність чинників, що спонукають виникнення проблемної заборгованості у банків, проаналізувати динаміку обсягів проблемних кредитів банків України впродовж останніх років та визначити способи їх мінімізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні нормативно-правові документи не регламентують поняття «проблемний кредит» чи «проблемна заборгованість». Банки та НБУ